

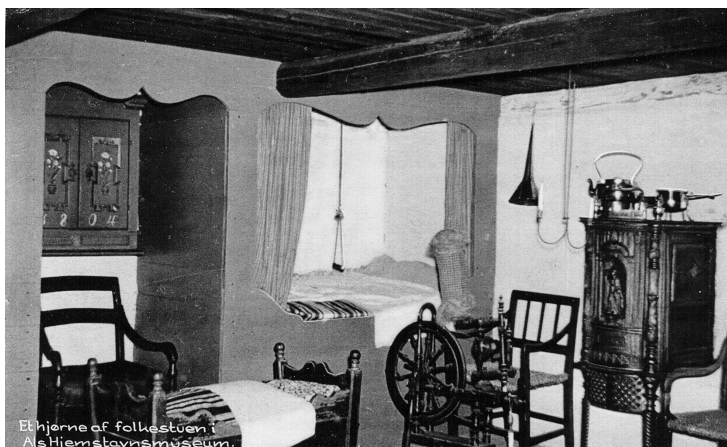
Quo vadis?

I lyset af, at Nordjyllands Historiske Museums afdeling i Hadsund nu har gennemgået sin tredje fusion, er det vel passende at stoppe op og finde ud af, hvorfra vi kom, og hvor vi er på vej hen.

Museumsbegrebet og museerne har altid været under forandring. Renæssancens kunstkamre indeholdt allehånde mærkværdige natur- og kulturfrembringelser. Idealet var at se enheden (Gud) i mangfoldigheden. På baggrund af en blanding af oplysningstidens rationalisme og romantikken åbnede man så i 1807 Oldnordisk Museum, "grundstenen" til et nationalt museum. Forklaringerne blev nu mere fornuftsprægede – men ikke mindre autoritative. Museerne formidlede faktuel viden, påpegede kausale sammenhænge og satte ting og begivenheder ind i en kontekst.

Det var under påvirkning heraf, at Ribe fik museum i 1855, og snart fulgte andre købstæder efter - Aalborg således i 1863. Købstadsmuseerne blev indrettet som små nationalmuseer, oftest med hovedvægten på de arkæologiske samlinger.

I begyndelsen af 1900-årene fik interessen for hjemstavns historie et opsving, og bondekulturen kom på museum.

Interiør i Als Hjemstavnsmuseum kort efter åbningen i 1950.

Museumsbygningen i Als giver et troværdigt billede af et østhimmerlandsk stuehuse fra 1800-tallet, men det er en rekonstruktion.

Ideen om et museum nåede også Als, og i februar 1948 dannede man "Aktieselskabet Hjemstavnsmuseum". Da man ikke kunne finde et passende bindingsværkshus i Als, flyttede man bygningsdele fra en gammel stald i Buddum ind til Blokkerne ved Als Kirke og rekonstruerede her et typisk østhimmerlandsk "indhus". Her åbnede hjemstavnsmuseet i 1950 som et "frilandsmuseum med ét hus". I en tid præget af forandring havde den nye industrikulturs mennesker brug for at skabe sig en identitet, som de forankrede i den bondekultur, de så forsvinde. Museets funktion blev derfor i høj grad at fastholde billedet af det bondesamfund, der var gået i opløsning.

I 1961 fik Danmark sin første museumslov, og Als Hjemstavnsmuseum var blandt de museer, der nu fik offentlig støtte.

Efter 30 års snak om oprettelse af et museum i Hadsund lykkedes det i 1962. Ved den stiftende generalforsamling havde man inviteret Peter Riismøller fra Aalborg Historiske Museum, som tog afstand fra planerne. Han vurderede, at med et landsdelsmuseum i Aalborg og et lokalmuseum i Als var behovet mere end dækket. Museumsforeningen blev dog en realitet og en udstilling indrettet i byens gamle sprøjtehus.

Til pressen udtalte formanden, gartner N.C. Skaanvad, med slet skjult adresse til Peter Riismøller: "Det er klart, at storbyen har de bedste betingelser for et museum, men det gør efter min mening ikke de små museer overflødige... Vores museum skulle gerne være et alsidigt egns-museum".

Museet blev tilbudt mange genstande, og alt blev indlemmet. Indsamlingspolitikken resulterede hurtigt i pladsproblemer. Fra sprøjtehuset flyttede man i 1968 til større lokaler i Vestergade 15 og i 1975 videre til gården Rosendal, som Hadsund Kommune havde købt.

Museet var opbygget som interiører ligesom i Als; men efterhånden, som der kom nye genstande til, blev de stillet ind i de efterhånden overfyldte udstillinger.

Museumsforeningen havde forpligtet sig på både indvendig og udvendig vedligeholdelse af bygningerne, og man måtte hurtigt sande, at de lokale tilskud ikke forslog. Den 1. januar 1976 indgik man derfor i en fusion med Als Hjemstavnsmuseum, hvis statsanerkendelse udstraktes til også at omfatte Hadsund-afdelingen.

I 1960'erne var en professionalisering af de danske museer begyndt, og i 1974 blev det et lovmæssigt krav, at statsanerkendte museer skulle have en "faglig leder". Mange steder i udlandet misundte man Danmark den decentrale museumsstruktur, der sikrede, at der selv i den fjerneste afkrog af landet sad fagligt kompetente museumsfolk.

Hadsund Egns Museum levede imidlertid ikke op til dette krav, hvad der ofte blev foreholdt bestyrelsen af Statens Museumsnævn. Med ophjælpningstilskud fra staten lykkedes det endelig i 1988 at ansætte en universitetsuddannet inspektør.

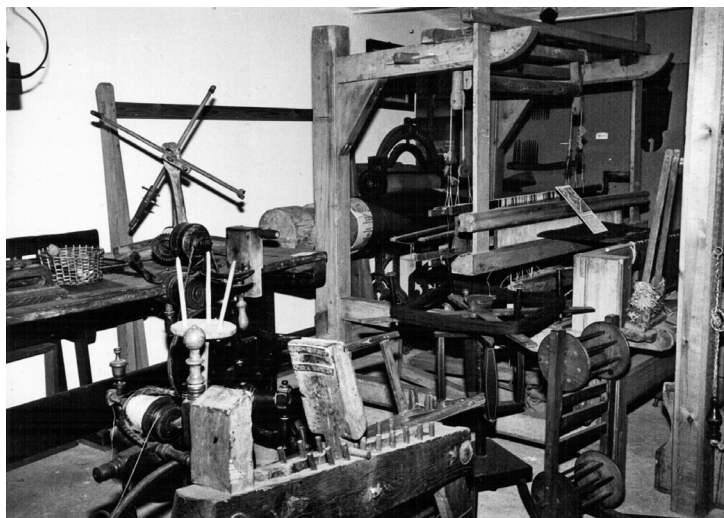
Ansættelsen blev en større "revolution" i museets historie, end fusionen havde været. Efter nogen turbulens, bl.a. begrundet i at inspektøren i en vis modsætning til den hidtidige linje ikke fandt alt lige vigtigt, fandt man dog fodslag. Museet skulle ikke være et lille Nationalmuseum, men nøglen til forståelse af lokalsamfundets udvikling, og i den takt økonomien tillod, blev der lavet ny stamudstilling.

I 1994 overtog museet den fredede, men nedrivningstruede Havnø Mølle med henblik på restaurering. Arbejdet nød stor

I 1975 indrettedes også interiør med bondemøbler i Hadsund Egns Museum – dog med gråt vinyl på gulvet og et lysstofrør i loftet.

*Trængsel i udstillingen anno
1988.*

bevågenhed, og i 1995 fik Hadsund Egn's Museum Nordjyllands Amts "Museumspris for fremragende arbejde inden for museumslivet i Nordjylland" og museets inspektør blev udnævnt som Årets Borger i Hadsund.

Allerede dengang blev der imidlertid snakket om de mindre museers uformåenhed, og få år senere indførtes minimumsstandarder for statsanerkendte museer. Målet for et museums standard blev ikke dets præstationer, men udelukkende de kommunale driftstilskud - og Hadsund Kommunes kasse var tom.

Hadsund Egn's Museum var meget tæt på lukning, da museumsvenner lagde pres på byrådet. Samtidig fik museets leder bemyndigelse til at undersøge mulighederne for at fusionere med et økonomisk stærkere museum. Resultatet blev Nordjyllands Historiske Museum, der pr. 1. januar 2004 kom til at omfatte Hals Museum, Aalborg Historiske Museum og Hadsund Egn's Museum. De tre implicerede parter havde taget skridtet, før man blev tvunget til det og kunne derfor selv formulere præmisserne. På denne måde lykkedes det at bevare den decentrale museumsstrukturens kvaliteter og alligevel nyde stor-driftens fordele.

Kommunalreformen i 2007 affødte så endnu en fusion med Sydhimmerlands Museum, hvilket startede en ny "integrationsproces", som vi er midt i.

Her står vi så nu – men hvor er vi på vej hen?

Egnsmuseerne opstod ved bondesamfundets opløsning og industrikulturens fremkomst. I en postindustriel tid har bonde-

kulturen imidlertid ikke længere samme betydning. Fokus er flyttet til industrikulturen – som nu forsvinder.

I det globale samfund er vores måde at identificere os selv på imidlertid blevet anderledes, og den forsvindende industrikultur har ikke fået den rolle, som bondekulturen fik for et par generationer siden. Nutidens individualisme præger vores måde at identificere os selv på. Vi har stadig brug for at have rod et sted, men ingen kultur fylder mere i vores "bagage" end andre. Nogen vil sikkert mene, at der er mere viking end hovbonde i dem. Det koncept, egns museerne var skabt ud fra, giver derfor ikke længere samme mening.

I vore dages hyperkomplekse verden er museernes rolle igen ved at omdefinieres. Der er ikke længere én historie at fortælle, ikke én lokal kultur, ikke én kausalitet – men mange. Og vore dages museumsgængere vil ikke bare belæres, de vil selv gå på opdagelse i historien. "Oplevelse" er blevet et nøgleord.

Da egns museerne blev oprettet, var museer og skoler mere eller mindre alene om den brede historieformidling. I dag har man en vifte af tilbud. Orientering i lokal- og kulturhistorien kan publikum også finde i de lokalhistoriske arkiver, i oplevelsescentre, på Internettet og i den digitalt befordrede mængde af slægts-, lokal- og kulturhistorisk litteratur.

Også på formidlingsområdet er diversiteten blevet større. Hvor bogen og udstillingen i mere end 100 år var eneste medier, er mængden i dag nærmest uoverskuelig. Museerne har for længst fundet ud af at inddrage digitale medier. Også formidlingens indhold må dog justeres i forhold til de ændrede forventninger. Det traditionelle egns museums publikum eksisterer snart ikke mere. Det 21. århundredes publikum har et ønske om at kunne sætte sig selv og sin samtid i relation til indholdet af de historier, det præsenteres for - og man vil gerne påvirkes følelsesmæssigt.

Åbningen af renæssanceudstillingen i 2006 markerede afslutningen på nyopstillingen af stamudstillingen.

At tiltrække et moderne publikum indebærer således ikke kun, at der skal være "skærme og knapper at trykke på", men at vi skal blive bedre til at beherske fortællekunsten, og ikke mindst – bedre til at vælge vores emner. Målet er ikke længere det "alsidige egnsmuseum", men nærværende historie.

For Hadsund Egnsmuseums vedkommende er det oplagt at beskæftige sig med mølleriets og møllebyggeriets historie. Dels fordi Nordjyllands Historiske Museum driver to vindmøller, dels fordi der fra Hadsund i 15 år er foregået en forskning på området, som endnu ikke er formidlet. Og dels fordi der i Danmark, i modsætning til de fleste andre europæiske lande, ikke findes møllemuseer. Her er et felt, som Hadsund Egnsmuseum har de bedste forudsætninger for at tage sig af, og som det bør tage sig af.

I løbet af 2010 blev der udarbejdet et formidlingskoncept, som vi har kaldt "Stærkere end hundrede mænd – dansk møllebyggeri i 1000 år". Formålene med formidlingen er: 1) at demonstrere tidligere tiders genialitet og tekniske snilde og dermed fremme forståelsen for betydningen af de gamle vand- og vindmøller i den danske kultur- og teknologihistorie; 2) at sætte Danmarks nuværende position som ledende inden for udviklingen af vindkraft ind i en historisk kontekst og dermed føje en historisk dimension til energi- og miljødebatten.

I 1897 registreredes 2.800 møller i Danmark. Af disse er i dag kun bevaret ca. 400, og kun 124 i en tilstand, så de er fundet fredningsværdige. Til sammenligning er der fredet 330 herregårdsanlæg omfattende i alt 1.147 bygninger. En væsentlig for-

"Klunkestuen" var den første del af nyopstillingen af stamudstillingen (1994).

udsætning for opretholdelsen af møllerne er, at der skabes interesse for dem og derigennem forståelse for deres betydning. Energidebatten fylder meget i den moderne samfundsdebat. Vi vil gerne tilføje den aktuelle debat en historisk dimension og sætte fokus på de vedvarende energikilder i et teknologihistorisk perspektiv.

Det nye formidlingskoncept bygger på differentieret formidling – dvs. en vifte af tilbud, som museumsgæsten kan vælge til eller fra:

1. En udstilling, hvor nye medier tages i anvendelse, og hvor der tages videst mulige hensyn til tilgængelighed for handicappede. Museumsgenstanden vil imidlertid stadig være i centrum. Genstanden er det, der adskiller museerne fra

Havnø Mølle kom til i 1994. Restaureringen af Nordjyllands ældste vindmølle var museets hidtil største enkeltprojekt.

- alle andre historieformidlingssteder, og det fascinerer publikum at se den ægte vare.
2. Inddragelse af de nære omgivelser – Rosendal er en gammel vandmøllegård, og mølledammen eksisterer endnu. Ved dammen og på gårdspladsen indrettes faciliteter, hvor børn kan eksperimentere med vind- og vandkraft.
 3. Inddragelse af fjernere omgivelser i form af podcasting til brug ved møllebesøg rundt i Nordjylland.
 4. Monografi om dansk møllebyggeri. Bogen henvender sig til særligt interesserede.
 5. Undervisningsmateriale til folkeskolen og ungdomsuddannelser. Der udarbejdes ikke blot materiale til brug i historieundervisningen, men også til fag som matematik, natur og teknik, hjemkundskab m.v.
 6. Hjemmeside, der samler tilbuddene og giver uddybende information.

En sådan plan lader sig ikke realisere på ét år og ej heller finansiere over driften. I 2010 finansieredes Mariagerfjord Kommune istandsættelsen af den længe på Rosendal, der skal rumme den nye udstilling, og "A.P. Møller og Hustru Chastine McKinney Møllers Fond til almene Formaal" og Kulturarvsstyrelsens rådighedssum har med rundhåndede bevillinger sikret, at vi i 2011 kan færdiggøre udstilling, bog og podcasts.

Udstilling og bog forventes færdig i august, hvor Nordjyllands Historiske Museum sammen med The International Molinological Society er værter for et stort internationalt symposium om mølleriets og møllebyggeriets kultur- og teknologihistorie.

Er Hadsund Egnsmuseums dage som egnsmuseum så talte?

Nej, selv om museet i fremtiden vil dyrke mølleriet som speciale, nedlægger man på ingen måde lokalsamlingen eller det lokalthistoriske arkiv. I en tilflytterby som Hadsund er der stadig brug for et sted, hvor man kan fordybe sig i den lokale historie, og vi vil fremdeles arbejde aktivt med den lokale historie, så Hadsund Egnsmuseum også i fremtiden kan påtage sig rollen som lokalsamfundets fælles hukommelse. Men også her bør formidlingen hele tiden justeres, så den svarer til et nutidigt publikums behov og forventninger.